

تغذیه و بهداشت و درمان در قرآن

جواد آبی

یکی از موضوعات و مسائل نوینی که نظر دانشمندان قرآن پژوه به ویژه متخصصان علم پزشکی و بهداشت را به خود جلب نموده دیدگاه قرآن کریم این کتاب جامع و انسان ساز در خصوص مسائل بهداشتی و درمان انسانها و افراد جامعه بشری است.

هر چند که قرآن مجید کتاب وحیانی حضرت خاتم محمد مصطفی (ص)، آخرین کتاب آسمانی و برای هدایت جوامع بشری بی‌ویژه مسلمانان- بر قلب مبارک آن حضرت نازل گشته است اما در لابه لای آیات روح‌بخش، اشاراتی هر چند کوتاه و گذرا به مباحث علوم جدید خصوصاً در حوزه تغذیه و علم بهداشت و درمان برمی‌خوریم.

لازم به ذکر است که مفاهیم و موضوعات بهداشتی و درمانی که خداوند متعال در آیات نور بخش خود بدان اشاره نموده هم در حوزه جسمانی و هم در حوزه روحانی افراد جامعه است. اینک به اختصار برخی از این موضوعات را برمی‌شمریم:

آب درمانی

آب حیات بخش و مایه طهارت روح و جسم افراد است و بهترین و مطلوبترین پاک‌کننده‌هاست؛ «وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا» و از آسمان آبی پاک را برایتان فرستادیم (سوره فرقان، آیه ۴۸). مفسرین در ترجمه و تفسیر واژه «طهوراً» گفته‌اند، که علاوه بر اینکه آب خود پاک است بلکه پاک‌کننده نیز هست و موجب پاکی جسمی و روحی همه انسانهاست. امروزه متخصصان

به بسیاری از فوائد درمانی آب و انواع آن جهت درمان بیماریهای پوستی، رماتیسم، دردهای عضلانی و آلام روحانی و نیز بهداشت و تمیزی بدن واقفند جایی که قرآن در ضمن بیان داستان حضرت ایوب(ع) که به نوعی بیماری پوستی به جهت آزمایش و امتحان الهی مبتلا شده بود پس از سر بلند بیرون آمدن از امتحانات الهی، خداوند رحمان به ایشان دستور می‌دهد که: «ارکض برجلک هذا مغتسل بارد و شراب: [به او گفتیم] پای خود را به زمین بکوب، این چشمهٔ آب خنک برای شستشو آب درمانی- و نوشیدن است (سوره ص، آیه ۴۲)».

همچنین دانشمندان امروزه دریافته‌اند که استحمام و غسل با آب سرد جهت تقویت سیستم عصبی و ایمنی بدن بسیار مفید است که لفظ «بارد» در آیهٔ مذکور مؤید این مطلب می‌باشد.

عسل درمانی

از خوردنی‌های مقوی و بسیار مفید برای جسم و روح انسانهاست که قرآن کریم از آن با عنوان شفا یاد می‌کند که این شفا در هر دو بعد جسمی و روحی انجام می‌پذیرد: «...**یخرج من بطونها شراب مختلف الوانه فيه شفاء للناس**؛ از شکم زنبور نوشیدنی‌هایی خارج می‌شود که به سبب تفاوت گلها و گیاهان رنگهای متفاوتی دارد که در آن شفای [جسمی و روحی] مردم [بیمار] است. (سوره نحل، آیه ۶۹)».

شیر درمانی

فوائد جسمی و روحی شیر این ماده کامل و مقوی بر هیچ‌کس پوشیده و مستور نیست و جهت رشد و نمو و تکامل انسان نوشیدن آن لازم و حیاتی است. قرآن به درستی این موضوع را اشاره دارد که

از آلودگی‌های شکم حیوانات شیرده همچون غذاهای هضم شده در معده و خونشان شیری پاک و گوارا بدست می‌آید که علاج بسیاری از امراض روحی و جسمی انسانهاست: «همانا در وجود چهارپایان (شتر، گاو، گوسفند) عبرت و پندی است، ما از درون شکم این حیوانات از میان غذاهای هضم شدهٔ داخل معده و خون بدنشان شیری خالص [از آلودگی‌های شکم حیوان] را که مورد پسند نوشندگان و گوارا برای آنهاست به شما می‌نشانیم. (سوره نحل، آیه ۶۶)»

هومئوپاتی یا شعور درمانی

یکی از شاخه‌های مکمل در علم پزشکی است که سابقه آن به دویست سال پیش تاکنون می‌رسد و از اقسام و شعبه‌های آن می‌توان به طب سوزنی و نیش درمانی توسط زنبور عسل اشاره نمود. در این نوع از درمان از طریق تحریک سیستم ایمنی و عصبی و اندام‌های تحریک پذیر افراد بیمار به معالجه سریع آنان کمک شایانی خواهد شد.

در جریان داستان اصحاب کهف مشاهده می‌کنیم که خداوند متعال جهت تحریک سیستم عصبی شنوایی اصحاب کهف و ایجاد خواب در آنها به یک نکته علمی با ارزشی که اکنون دانشمندان و روانشناسان معاصر به آن رسیده‌اند اشاره می‌نماید: «**فَضْرِبْنَا عَلٰی اُذَانِهِمْ فِی الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا**» و پرده‌های خواب را برگوش آنان افکندیم و سالها در غار به خواب فرو رفتند. (سوره کهف، آیه ۱۱)»

فقر غذایی در قرآن

می‌دانیم که تغذیه توسط هر موجودی جهت ادامه حیات و رشد و نمو و بهره‌گیری از تمامی املاح مورد نیاز و انواع ویتامین‌ها و پروتئین‌ها لازم و ضروری است و بدن به آنها نیازمند است. قرآن کریم ضمن اشاره به داستان خارج شدن حضرت موسی (ع) از سرزمین مصر، شرح گرسنگی و فقر غذایی حضرت را پس از آب دادن به گوسفندان حضرت شعیب (ع) متذکر می‌شود:

«**قَالَ رَبِّ اِنِّیْ لَمَّا اَنْزَلْتَ اِلَیَّ مِنْ خَیْرِ فَقِیْرٍ**؛ پس موسی (ع) فرمود: پروردگارا! هرچه بر من فرستی از خیر و نیکی به آن نیازمندم. (سوره قصص، آیه ۲۴)»
هنگامی که از حضرت امام صادق (ع) سؤال می‌شود که چگونه و از چه رو موسی (ع) خود را فقیر دانست؟ حضرت فرمودند: او به خدا عرض کرد که من به فقر غذایی مبتلا شده‌ام و محتاج اکرام و انعام الهی‌ام.

شب و خواب درمانی

شب بهترین اوقات جهت آرامش اعضا و جوارح و تمدد اعصاب و روان است و افرادی که به موقع به بستر خواب می‌روند و استراحت کافی دارند معمولاً روز را با نشاط و شادابی و اعصابی آرام و راحت شروع می‌کنند، قرآن در جای جای آیات دل انگیزش شب را مایه آرامش جسمی، فکری و روانی برشمرده است: «**وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا**؛ و خواب [در شب] را مایه آرامش‌تان قرار دادیم (سوره نباء، آیه ۹)».